

Een bruiloftsgeschenk

Aart Vos

Het geven van geschenken aan gewichtige personen was en is zeer belangrijk. Want wat kun je allemaal niet verwachten van een invloedrijke man of vrouw als je vriendelijk, aardig en gul bent. Er is uitgerekend dat de stad tussen 1550 en 1650 ruim 338.000 gulden, ca. 5% van de begroting weggaf aan 'luyden van qualiteit'.¹

Toen 's-Hertogenbosch bij de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden werd gevoegd was het belangrijk om de nieuwe

regeerders gunstig te stemmen. De gereformeerde schepenen van Den Bosch, die het vuur uit de sloffen liepen voor hun stad, konden echt niet blindelings vertrouwen op hun gereformeerde broeders in het Haagse regeringscentrum.

Een reis van 's-Hertogenbosch naar Den Haag ging niet over gebaande wegen. Veel, heel veel water moest worden overgestoken. Weer of geen weer. Gedeelte van een 18e-eeuwse Franse kaart (Carte des Province Unies des Pays Bas)
(Foto: Stadsarchief, HTA, stamboeknr. 44784)

Reizen op het platteland in de 17e eeuw. Gravure van I.P. Beerendrecht naar een tekening van E. v. Velde.

Daarom werden machtigen niet alleen overladen met spijs en drank als ze Den Bosch bezochten, maar richting Den Haag werd ook een en ander gezonden. Ook onder barre omstandigheden.²

In december 1633 huwde de dochter van Jacob van Aerssen, President van de Raad van Brabant, in 's-Gravenhage. Zo'n belangrijke gebeurtenis mocht niet aan de aandacht ontsnappen van de Bossche stadsregering. Uit de wijde omgeving van de stad werd 'wildbraad' naar 's-Hertogenbosch gebracht en als geschenk naar 's-Gravenhage gezonden. Kennelijk ging een stukje Brabants wild er wel in bij de hooggeplaatsten. Dat wisten de Bossche stadsbestuurders natuurlijk. Een aantal had in Haagse kringen vertoefd. Wild en gevogelte, behoudens een duinkonijn, was misschien moeilijker verkrijgbaar in 's-Gravenhage.

Gijsbert Somers werd daarom voor drie dagen naar 'de dorpen' gestuurd om wild te kopen. Uit Eindhoven arriveerden twee hazen en Oisterwijk leverde één haas.

Van Lambert van den Broeck werden dertien levende patrijzen gekocht voor een gulden per stuk.

Lijske, de 'hoenderverkoopster' zorgde voor twee koppel patrijzen. Peter de Raescop verkocht de stad zes 'jonge schoone caelcoensen' (à drie gulden), zes hazen en nog eens dertien koppel levende en drieëneenhalf koppel dode patrijzen.

Het was hartje winter en de 'wegen'

dus moeilijk begaanbaar. Met een kar was de reis van de dorpen naar de stad niet te maken. Daarom waren Gijsbert en zijn knecht genoodzaakt het wildbraad 'met marssen opden hals' te dragen.

Maar van 's-Hertogenbosch moesten de dode en levende beestjes ook nog een lange en zware tocht naar 's-Gravenhage maken.

De stadsregering droeg deze taak op aan twee mannen die wel tegen een stootje konden: de bierdrager Gijsbert Block en Rutger Cornelissen, een 'baggerman'. Deze twee zware jongens droegen 'het wiltbraet opten hals' naar Den Haag. Met deze klus verdiende ieder van hen zeven gulden.

Uit de ingediende rekening blijkt dat het vroom. Rivieren en vaarten konden te voet of per wagen worden overgestoken, tenminste als het ijs dik genoeg was. Op de terugweg dooide het. Dat maakte de reis gecompliceerder. De Merwede, de Maas of de Waal steek je dan niet zomaar over. De schepen lagen ook stil zoals de rekening vermeldt.

De wegen waren slecht, maar dat bezien we natuurlijk met onze 'moderne' ogen.³

En wij vinden ook dat er van comfort nauwelijks sprake was.

Niettemin ervoeren onze voorgangers dat reizen in hun tijd niet altijd een pretje was. Een sprekend voorbeeld uit 1637 kan dat verduidelijken. In dat jaar reisden de Bossche predikant Leemannus en enkele andere hoogwaardigheidsbekleders naar Purmerend. Het vroom dat het kraakte en ze moesten de Maas en de brede Waal oversteken. Timmerlui

hadden daarom 'een schuyt op een slede' gezet. Er ging ook een konvooi van 30 soldaten mee, want het was niet pluis in de Bommelerwaard. Daar zwierven vijandelijke troepen rond en daarbij moesten de soldaten de heren 'door het water dragen'. Toen stonden de mannen in Bommel voor de Waal. Het ijs was 'quaad', maar ze moesten wel naar de overkant. Daarom werden er planken over het onbetrouwbare ijs gelegd. Zo konden de mannen hun reis voortzetten. Het was zeker geen plezierreisje. We hebben 'groot peryckel uytgestaen' schreven de heren aan de magistraat.

Terug naar het huwelijksgeschenk. De bruiloft van de dochter van Jacob van Aerssen kostte de stad aan geld ruim 107 gulden, inclusief de 8 gulden reis- en verblijfkosten die Rutger en Gijsbert nog ontvingen. Geen gering bedrag, als we bedenken dat een timmerman toen zo'n 300 gulden per jaar verdiende. De geleverde inspanningen om het wildbraad te bezorgen zijn moeilijker in geld uit te drukken. ■

Noten

1. Th.E.A. Bosman, C.J.A. van den Oord en A. Vos, Beschenken of besteken? Een bronnenonderzoek naar relaties en geschenken in 's-Hertogenbosch 1550-1650, in: *Bijdragen tot de Geschiedenis* 68 (1985) 205-226.
2. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Oud Archief, bijlage stadsrekening A 2, 1630-1631.
3. Een boek over reizen dat onlangs in vertaling verscheen en boordevol informatie staat, werd geschreven door Antoni Maczak, *De ontdekking van het reizen. Europa in de vroegmoderne tijd* (Utrecht 1998).